

JAARPLAN 2026

BUITEN GEBEURT HET!

de Klyster

NME-Sintrum Noardeast-Fryslân/Dantumadiel

DUURZAME ONTWIKKELINGS DOELEN (SDG'S)

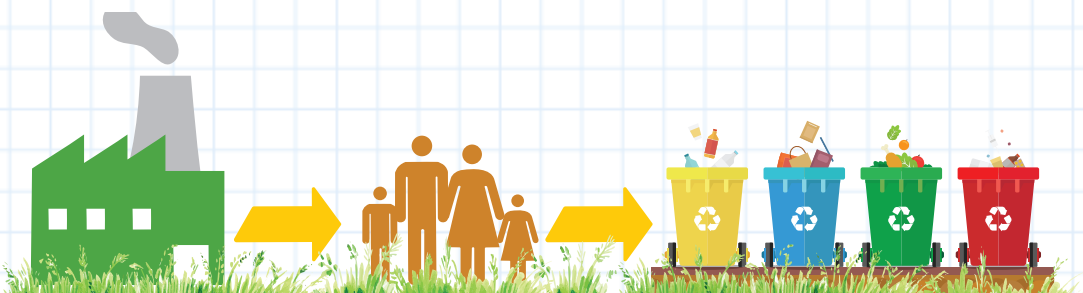
Aan bovenstaande SDG's wordt aandacht besteed. De NME-activiteiten dragen bovendien bij aan burgerschapsdoelen en kerndoelen voor het basisonderwijs.

INHOUDSOPGAVE

1. Voorwoord	5
2. NME De Klyster in een notendop	7
In dit hoofdstuk een korte beschrijving van NME De Klyster	
3. Doel en ambitie	9
4. De Klyster in 2026: Aanbod, Uitleen, Overige Werkzaamheden	11
In dit hoofdstuk wat De Klyster in 2026 gaat doen	
5. Personeelszaken en team	19
In dit hoofdstuk informatie over het klysterteam 2026	
6. PR en Communicatie	21
In dit hoofdstuk alle middelen en acties die ingezet worden voor PR, promotie, werving, media-aandacht en onderhouden van het scholennetwerk en samenwerkingsverbanden	
7. Financien	23
In dit hoofdstuk hoe financien geregeld zijn + de begroting 2026	
8. Longlist	25
In dit hoofdstuk zaken die opgepakt zouden moeten worden, omdat ze leiden tot groei, ontwikkeling, kwaliteitsverbetering en aansluiten bij actualiteit en bestuurlijke wensen, maar waarvoor geen budget en capaciteit is	
Bijlage Infographic	29
Bijlage Klysterteam	31

1. VOORWOORD

Voor je ligt het jaarplan 2026 van NME De Klyster.

Dit jaar bestaat De Klyster 30 jaar! In 1996 werd Steunpunt De Klyster, toen nog gehuisvest in natuurmuseum Dokkum, geopend door wijlen Johan de Jong. Van een vrijwilligersorganisatie is De Klyster in dertig jaar tijd uitgegroeid tot een professioneel NME-Centrum van betekenis. Gedragen door een team van 26 vrijwilligers en NME-professionals, maar ook door de gemeenten Noardeast-Fryslan en Dantumadiel.

In 2026 zal op allerlei manieren aandacht worden besteed aan het 30-jarig jubileum, o.a. in de vorm van een jubileumevenement met sprekers die nut en noodzaak van natuureducatie vanuit verschillende perspectieven zullen belichten.

In dit jaarplan presenteren wij vol trots waar De Klyster in 2026 de schouders onder gaat zetten: passend bij het onderwijs van nu en met passie en hetzelfde enthousiasme als in 1996.

Grote thema's in 2026 zijn: Afval, Klimaat, Biodiversiteit, Moestuinen op school.

We beginnen dit jaar met het nieuwe project **STINZESKATTEN**. Een project over groen cultureel erfgoed, ontwikkeld door De Klyster zelf in samenwerking met de mienskip en Landschapsbeheer Friesland. Leerlingen maken kennis met stinzenplanten en gaan op excursie naar de historische plekken in onze regio waar deze fleurige vroegbloeiërs voorkomen.

In maart gaan onze **MOESTUINCOACHES** weer vier scholen 20 weken lang begeleiden bij het opzetten en onderhouden van een schoolmoestuin. Vorig jaar ontvingen wij landelijke certificering voor ons moestuinprogramma.

Binnen het thema afval ligt het accent op **GRONDSTOFFEN EN CIRCULARITEIT**. De campagne **GFT, WAT DOE JE ERMEE** krijgt op iedere school aandacht. In het tweede semester gevolgd door theatervoorstelling Troep, die op alle scholen gaat spelen.

Het project **KLIMAAT** wordt opnieuw op de scholen aangeboden. In dit project staat klimaatadaptatie centraal. Onderwerpen als: hittestress, hoosbuien, wateroverlast en -berging, zeespiegelstijging en vergroening van tuin en wijk komen aan de orde.

In maart 2026 vinden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. De Klyster zal zich na de coalitievorming presenteren aan de nieuwe raad en kennismaken met de wethouders die De Klyster in portefeuille hebben.

Onze droom

- ➡ Dat alle basisschoolkinderen van Noardeast-Fryslân en Dantumadiel onder schooltijd naar buiten gaan en natuur en landschap ontdekken in deze mooie regio.
- ➡ Dat ze trots leren zijn op waar ze vandaan komen.
- ➡ Dat ze een dynamische schooldag hebben, waarin stilzitten en leren met het hoofd afgewisseld wordt met buiten leren met hoofd, hart en handen.
- ➡ Dat ze topervaringen in de natuur kunnen beleven, die een onuitwisbare indruk achterlaten.
- ➡ Dat ze natuurvaardigheden voor het leven leren.
- ➡ Dat ze, dankzij de natuur opgroeien tot een gezonde en gelukkige generatie.

NME in de gemeenten Noardeast-Fryslân en Dantumadiel

Hart voor een groen, gezond en duurzaam Noordoost Friesland. De gemeenten streven naar een regio waar bewoners -jong en volwassen- een actieve bijdrage kunnen en willen leveren aan een duurzame toekomst: groen, leefbaar en veerkrachtig. NME De Klyster is sociaal instrumentarium dat ingezet wordt om beleidsdoelstellingen te realiseren. De Klyster gaat er een bevlogen en feestelijk jubileumjaar van maken.

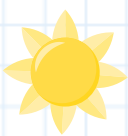
Damwâld, januari 2026

Marjolein Staal
Teamleider De Klyster

2. DE KLYSTER IN EEN NOTENDOP

PLAATS BINNEN GEMEENTELIJKE ORGANISATIE

-
- ⇒ De Klyster is een gemeentelijk NME-Centrum voor natuur- en duurzaamheidseducatie van Dantumadiel en Noardeast-Fryslân. De Klyster valt organiek onder het cluster Omjouwing en Ekonomy, eenheid Ruimtelijk Beleid en Plannen (RBP). 'Beleid Natuur- en Milieu educatie' is een van de 10 disciplines van RBP.
 - ⇒ De Klyster vertaalt groene en duurzame beleidsthema's in educatieve onderwijsprogramma's en draagt zo bij aan het realiseren van gemeentelijke beleidsdoelstellingen. Bestuurders en collega's worden hierbij actief betrokken. Kortgezegd, NME is gemeentelijk instrumentarium.
 - ⇒ De Klyster faciliteert en stimuleert het basisonderwijs in de lessen natuur, gezond gedrag en duurzaamheid m.b.v. 1. een **UITLEENCENTRUM** en 2. een **ACTIVITEITENAANBOD**. Daarnaast 3. **ONTWIKKELT DE KLYSTER EDUCatieve PROJECTEN** en 4. **ONDERSTEUNT/ADVISEERT DE KLYSTER DERDEN**.
 - ⇒ Hiervoor is het nodig dat De Klyster actief een scholennetwerk onderhoudt en deel uitmaakt van een provinciaal en landelijke NME-netwerk. Via deze netwerken wordt gecommuniceerd en wordt kennis en expertise opgedaan over de nieuwste ontwikkelingen en trends binnen het vakgebied.
 - ⇒ Het NME-Centrum is gehuisvest in Damwâld op terrein Botniahiem. Het NME-Centrum heeft daar een Uitleencentrum, Praktijkveld (buitenlokaal), Kantoor, Magazijn, en een Vergaderaccommodatie.

COMITÉ VAN AANBEVELING

De Klyster heeft een comité van aanbeveling met daarin een aantal prominente Friezen die hun goede naam verbinden aan De Klyster. Zij fungeren als ambassadeurs voor De Klyster.

SAMENWERKING

-
- ⇒ De Klyster werkt samen met de Friese NME-Centra, Natuurmuseum Friesland, het provinciale IVN-consulentschap, terreinbeheerders en boswachters Staatsbosbeheer, Landschapsbeheer Friesland en It Fryske Gea, maatschappelijke organisaties en groene instanties in de regio zoals agrarische natuurverenigingen en de vogelwacht.

⇒ HET KLYSTERTEAM:

Het Klysterteam is een hechte, trouwe en betrokken groep professionals en vrijwilligers die allemaal een band met de natuur hebben en dit graag over willen dragen aan de jongere generatie. Het klysterteam bestaat in 2026 uit 26 personen: 2 vaste medewerkers (1,3 fte), 9 projectmedewerkers educatie, 15 vrijwilligers (natuurgidsen, moestuincoaches en vrijwilligers technische dienst).

⇒ Bestuurlijk betrokken: 5 bestuursleden van stichting Freonen fan De Klyster, 5 leden Comité van Aanbeveling. Vanuit de gemeenten zijn tot en met de verkiezingen in maart 2026 in betrokken wethouder Hanneke Jouta van Noardeast-Fryslân en wethouder Wiebe Strikwerda van Dantumadiel.

Financiën

- De Klyster heeft in 2026 een gemeentelijk werkbudget van € 72.342.
- Extern zal naar verwachting € 38.500 budget worden gegenereerd, waaronder € 20.000 voor het grote Afvalproject.
- Op de begroting staat € 115.895. Dit betekent een te voorzien tekort van € 5.053.
- Stifting Freonen fan De Klyster heeft in 2026 een subsidiebedrag beschikbaar van € 25.570 voor de ontwikkeling van project Stinzeskatten.
- De scholen betalen een eigen bijdrage van 1,50 euro per kind bij deelname aan een activiteit en een jaarlijks lidmaatschapsbedrag van € 50 per school en € 0,85 per leerling.
- Vrijwilligers ontvangen de wettelijke vrijwilligersvergoeding. Deze is in 2026 € 220 per maand en max € 2.200 per jaar en € 5,75 per uur. De vrijwilligers zijn via de gemeente Noardeast-Fryslân verzekerd.

De teamleider van De Klyster is verantwoordelijk voor de begroting en financiën.

Aan het eind van het jaar wordt een financieel verslag en een eindafrekening gemaakt.

Beleidsdomeinen:

- Afval en Grondstoffen
- Water en Klimaatadaptatie
- Natuur en Biodiversiteit
- Voedsel en Gezondheid
- Energie en Duurzaam doen (burgerschap)

Natuurgidsen en vrijwilligers

Ieder jaar worden excursies en activiteiten geleid door gecertificeerde natuur- en wadgidsen, moestuincoaches en ZZP-ers. Deze natuurgidsen hebben een VOG en een Vrijwilligerscontract bij De Klyster. Ze ontvangen een vrijwilligersvergoeding conform de regelgeving van de Rijksoverheid.

Stifting Freonen fan De Klyster

Stifting freonen fan De Klyster is een stichting met een eigen bestuur met als doel het ondersteunen van De Klyster door subsidie aan te vragen voor grote projecten. Het bestuur doet dit al vanaf 2015 op vrijwillige basis.

Tweetaligheid

- De Klyster is vanaf 2024 een tweetalig NME-Centrum. Scholen kunnen onderwijs in Natuur en Frysk combineren.

Natuurgebieden en landschappen

- Nationaal park Lauwersland
- Nationaal landschap Noardlike Fryske Wâlden
- Wereld Erfgoed Waddenzee
- It Bûtefjild

3. DOEL EN AMBITIE

Doel NME

Zorgdragen dat basisschoolkinderen een band opbouwen met de natuur en het landschap in de eigen leefomgeving, waardoor zij hiervan de waarde inzien, en er nu en later goed op zullen passen en in staat zijn tot het maken van duurzame keuzes, om zo op eigen wijze bij te kunnen dragen aan een duurzame, toekomstbestendige samenleving.

Bijdragen aan het realiseren van gemeentelijke opgaven op het gebied van duurzaamheidsthema's en natuur- en landschappelijke waarden.

Stimuleren dat basisschoolkinderen naar buiten gaan en in contact komen met de natuur dichtbij, de natuurgebieden en het landschap in regio noordoost-Friesland.

KERNTAKEN

- ➡ Basisschoolkinderen in contact brengen met de natuur, de omgeving en het landschap, waardoor een belangrijke basis wordt gelegd voor gezond en milieubewust gedrag nu en in de toekomst.
- ➡ Het organiseren van een jaarlijks aanbod aan natuurexcursies en buitenactiviteiten en de ontwikkeling van positieve kindvriendelijke duurzaamheidsprojecten voor basisschoolleerlingen in Noordoost Friesland.
- ➡ Het stimuleren, faciliteren en ondersteunen van leerkrachten basisonderwijs in hun lessen NME.

Doel Klysterorganisatie

Het exploiteren van een NME-organisatie waarbinnen de randvoorwaarden worden geschapen die nodig zijn om de kerntaken van De Klyster te realiseren. Het bevorderen van de ontwikkeling van natuur- en milieueducatie en het daartoe opbouwen en onderhouden van netwerken en samenwerkingsverbanden.

DOELGROEP

De primaire doelgroep is het basisonderwijs. In 2026 zijn dat 45 basisscholen inclusief 2 scholen voor speciaal basisonderwijs.

Scholennetwerk

De Klyster heeft een sterk scholennetwerk. De scholen zijn allemaal lid van de Klyster en hebben binnen hun schoolteam een NME-contactpersoon als aanspreekpunt.

Ambitie

100% bereik van alle 45 basisscholen met in totaal ± 5.600 leerlingen.

Borging NME

De Klyster is vanaf de oprichting in 1996 een intergemeentelijke NME-Centrum van de gemeenten Noardeast-Fryslân en Dantumadiel. In de **SAMENWERKINGSOVEREENKOMST DE KLYSTER** is vastgelegd hoe De Klyster georganiseerd en gefinancierd wordt door de gemeenten.

4. DE KLYSTER IN 2026

⇒ In dit hoofdstuk kun je lezen wat De Klyster in 2026 gaat doen.

⇒ In 2026 zijn de grote inhoudelijke thema's: **AFVAL, KLIMAAT, MOESTUINIEREN, BIODIVERSITEIT**.

⇒ In 2026 zal in het kader van het **30-JARIG JUBILEUM** het hele jaar aandacht besteed worden aan nut en noodzaak van NME en de natuurverbondenheid die aan de basis ligt van duurzaam gedrag.

⇒ **De bezigheden van De Klyster zijn onder te verdelen in 3 categorieën:**

- A. Aanbod NME Activiteiten: dit zijn excursies, gastlessen, projecten, natuurspakketten voor het onderwijs.
- B. Uitleen Educatief Materiaal: dit is het uitleencentrum met leskisten en veldkisten voor het onderwijs.
- C. Overige Werkzaamheden: dit zijn taken en klussen die De Klyster in 2026 gaat uitvoeren.

A. AANBOD NME ACTIVITEITEN 2026

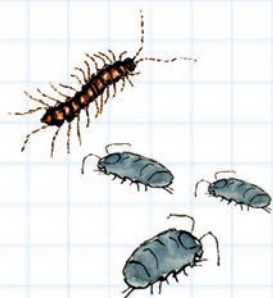
Het activiteitenaanbod 2026 voor de scholen bestaat uit twee semesters: voorjaar/zomer en najaar/winter.

De scholen krijgen ieder semester een A2-poster met het NME-programma om op te hangen in de lerarenkamer. Daarnaast krijgt iedere groep een overzichtelijk wervend activiteitenboekje.

Scholen krijgen in totaal 35 activiteiten aangeboden.

In het schema hieronder staat welke activiteiten De Klyster organiseert in 2026 voor de 45 scholen in regio Noordoost-Friesland. Alle activiteiten worden gecoördineerd door de vaste medewerkers van De Klyster en uitgevoerd door ZZP-ers, vrijwilligers en de samenwerkende partijen.

2026

PROGRAMMA ACTIVITEITENAANBOD

GROOT THEMA: AFVAL - KLIMAAT - BIODIVERSITEIT - MOESTUINIEREN

Nr	Domein	Titel	Betrokken	Kosten
VOORJAAR				
1	Gezondheid - Flora & Fauna - Biodiversiteit	Moestuiniëren	4 scholen	6.000*
2	Gezondheid - Flora & Fauna - Biodiversiteit	Gastles 'Een bord vol Natuur'	10 scholen	1.600*
3	Biodiversiteit - Groen cultureel erfgoed - Burgerschap	Pilot Project Stinzeskatten	10 scholen	0,00*
4	Circulariteit - Afval - Burgerschap	Himmeldei en Zwerfafval	10 scholen	0,00
5	Circulariteit - Afval - Burgerschap	Campagne GFT wat doe je ermee?	45 scholen	0,00*
6	Klimaat - Biodiversiteit - Flora	Voorstelling "Pluk"	16 scholen	5.700
7	Klimaatadaptatie - Biodiversiteit - Waterberging - Hittestress - Burgerschap	Project Klimaat	10 scholen	3.200
8	Gezond gedrag - Leefomgeving - Groen Schoolplein	Buitenlesdag + Campagne 'Ik bén Natuur'	25 scholen	1.500*
9	Biodiversiteit - Flora en Fauna - Landschap	Vogel van de Week + Weidevogels	15 scholen	0,00*
10	Gezond gedrag - Biodiversiteit	Natuurpakket Zaaïen in de Klas	20 scholen	0,00*
11	Huisdieren en Dierenbescherming - Burgerschap	Gastles Dieren en verzorging	10 scholen	1.000
12	Flora en Fauna - Biodiversiteit	Natuurpakket Kikkerdril	25 scholen	750
13	Huisdieren en Dierenbescherming - Burgerschap	Natuurpakket Kuikentjes in de Klas	12 scholen	750
	Natuur in leefomgeving	VOORJAARSEXCURSIES 7x:	65 groepen	9.400
14		• Fischen op Raais	10	
15		• Struinen op het Wad	15	
16		• 't Wad op	10	
17		• Natuuravontuur	10	
18		• Pykje Fjouwer Paad	10	
19		• Natuurpad 't Landje	10	
20		• KidzKlix, natuurfotografie	5	
SUBTOTAAL				29.900

Nr	Domein	Titel	Betrokken	Kosten
NAJAAR				
21	Landschap - Natuur - Biodiversiteit - Leefomgeving - Burgerschap	Noardlike Fryske Wâlden, takomst foar in unyk lânskip	16 scholen	2.600*
22	Biodiversiteit - Flora & Fauna	Natuurpakket Herfst (wormen)	16 scholen	0,00*
23	Duurzaamheid - Burgerschap	Voorleesdag Dag van de Duurzaamheid	6 scholen	4.500
24	Klimaat - Biodiversiteit - Flora & Fauna	Boomfeestdag	2 scholen	2.500*
25	Biodiversiteit - Flora & Fauna - Leefomgeving	Biodiversiteit op Begraafplaatsen	2 scholen	2.000*
26	Landschap - Natuur - Cultuurhistorie - Biodiversiteit - Flora & Fauna	Eendenkooien	5 scholen	750
27	Afval - Hergebruik - Burgerschap	Afvalproject: Theatervoorstelling Troep	45 scholen	20.000*
	Natuur in leefomgeving	Najaarsexcursies 9x	60 Groepen	10.400
28		• Veenkloosterbos	10	
29		• Fredau en Redlef	5	
30		• Tolhuispark	10	
31		• 't Wad op	10	
32		• Struinen op 't Wad	5	
33		• Bolletjes	5	
34		• Egelpad	10	
35		• Fiskien op Raais	10	
SUBTOTAAL				42.750
TOTAAL 2026				72.650

- De Klyster gaat uit van een bereik van 10.000 leerlingen op basis van aanbod + deelname voorgaande jaren.
- 13 activiteiten met * krijgen naast genoemde bedrag ook externe projectondersteuning.
- Scholen kunnen zich aanmelden op de klystersite.
- Deelname kost 1,50 per leerling.
- Scholen worden in 2026 opgeroepen om mee te doen aan de volgende nationale dagen:

o Week van de Schooltuin 18 t/m 22 mei 2026

o Slootjesdagen 5 t/m 7 juni 2026

o Modderdag 29 juni 2026

o Bodemdierendagen 25 september t/m 12 oktober

De Klyster levert de scholen passend veldwerkmateriaal om te lenen en deelt downloadbaar lesmateriaal dat door de organiserende instanties wordt aangeleverd.

2026: moderniseren 2 lesbrieven. Bij een aantal excursies hoort een lesbrief.

Hiermee kan de leerkracht zelf aanvullende lessen verzorgen.

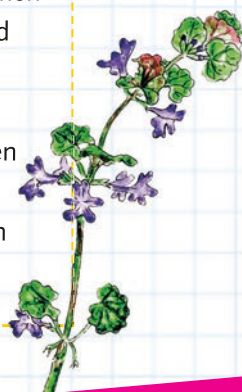
De lesbrieven verschijnen in het Nederlands en het Fries.

EEN PAAR ACTIVITEITEN UITGELICHT

STINZESKATTEN

- ➔ Dit nieuwe project gaat over stinzenplanten. Ze groeien op historische locaties vol verhalen uit het verleden en zijn groen cultureel erfgoed. Stinzenplanten zijn vroegbloeiërs, belangrijk voor de biodiversiteit. Het project bestaat uit: een gastles op school, een excursie naar een historische locatie, en natuurfotografie.
- ➔ In dit project werkt De Klyster nauw samen met Harstastate, Schierstins en landgoed Philipusfenne.
- ➔ De Klyster kan dit project ontwikkelen en uitvoeren met behulp van subsidie van de Provincie Fryslân, stichting DikGroen en de Versnellingsagenda.

AFVALPROJECT THEATERVOORSTELLING TROEP

In Nederland produceert een inwoner gemiddeld ongeveer 450 tot 490 kilo huishoudelijk afval per jaar. Kan dit niet wat minder? En waar blijft dat afval eigenlijk? De voorstelling Troep gaat over grondstoffen, omgaan met de aarde en zorgen voor jezelf. De voorstelling speelt op school en is geschikt voor alle groepen. Jong geleerd is oud gedaan.

VOGEL VAN DE WEEK WINNAAR LANDELIJKE PUBLIEKSPRIJS

VOGEL VAN DE WEEK

Een vrolijk project over wie er allemaal nog meer in de buurt eet, drinkt, rondhipt en nestelt. Iedere week staat een vogel centraal, die in een kort filmpje op ludieke wijze wordt geïntroduceerd. Daarna gaan de leerlingen een praktische opdracht uitvoeren. Is de opdracht goed? Dan krijgen ze een vogelplaatje voor in het eigen vogelverzamelalbum.

Tot slot worden de leerlingen uitgedaagd om de vogel buiten te spotten. Familieleden mogen natuurlijk helpen! Dit klysterproject wordt dit jaar uitgebreid met weidevogels

VOORSTELLING PLUK - VOOR KLEUTERS

➡ Een nieuwe meedansvoorstelling voor kleuters van Stichting De Beweging, over groeien en bloeien, magische zaadjes en plukken en proeven. Dans, theater, natuur en muziek gemixt tot een fantasierijke voorstelling die kleuters in beweging zet en jouw kleuters laat beleven hoe een zaadje groeit.

Moestuinieren met moestuincoach

Scholen die willen starten met moestuinieren komen veel regels en een woud aan subsidiemogelijkheden tegen. Daar hebben scholen meestal geen tijd voor en daarom kunnen ze bij De Klyster hulp inschakelen. De moestuincoaches van De Klyster helpen scholen een jaar lang bij het realiseren en het praktisch onderhouden van een schoolmoestuin.

Het moestuinprogramma van De Klyster ontving vorig jaar een kwaliteitscertificaat.

GFT WAT DOE JE ERMEE?

Groen afval is eigenlijk geen afval. Schimmels en kleine beestjes maken er humus van en dat is voedsel voor planten en bomen. De gemeente haalt het GFT-afval op bij de huishoudens. Maar hoe zit dat dan op school? Hierover komt De Klyster op school een korte gastles geven. Samen met de leerlingen wordt bedacht hoe groen afval op school gescheiden kan worden. De gemeente stelt gratis kleine groen containerdje en composttonnen beschikbaar.

Van Afval naar Grondstof (VANG). Dat is Duurzaam doen en Burger-schap. Geen woorden maar daden!

B. UITLEEN EDUCATIEF MATERIAAL 2026

De Klyster heeft een modern uitleencentrum met leskisten en veldkisten. De thema's van de leskist hebben een relatie met de kernwaarden van De Klyster: Groen, Gezond en Duurzaam. Deze leskisten zijn prachtig beschilderd en bevatten educatief en praktisch materiaal dat scholen zelf niet hebben. Zoals verrekijkers, schepnetjes, opgezette dieren, loepjes, en een handleiding met doebladen.

Leerkrachten uit het basisonderwijs kunnen deze leskisten lenen.

In 2026 staan 75 leskisten klaar om uitgeleend te worden aan de basisscholen.

De collectie is tweetalig, zodat scholen NME en Fries kunnen koppelen.

Leerkrachten kunnen een leskist reserveren via de website. De haal- en brengservice wordt verzorgd door een vrijwilliger.

IN 2026 WORDT DE COLLECTIE UITGEBREID MET 2 LESKISTEN: LESKIST STINZESKATTEN EN LESKIST HET WAD.

C. OVERIGE WERKZAAMHEDEN 2026

In 2026 staan naast het Aanbod en de Uitleen nog 4 zaken op de klysteragenda.

NB. in 2026 is geen capaciteit en budget om aanvragen voor ondersteuning en advisering van derden te honoreren. Per aanvraag wordt bekeken wat er eventueel in de toekomst wel mogelijk/inpasbaar is.

30-jarig Jubileum

- ⇒ In 2026 bestaat De Klyster 30 jaar. Om dit 30-jarig jubileum te vieren zal het hele jaar op verschillende manieren aandacht geschonken worden aan De Klyster en nut en noodzaak van NME.
- ⇒ Ieder maand verschijnt een **JUBILEUMARTIKEL IN DE REGIONALE PERS** over De Klyster waarin de relatie kind en natuur aandacht krijgt en waarin wordt benadrukt hoe belangrijk het is om met kinderen de natuur in te gaan.
- ⇒ In het najaar wordt een **JUBILEUMEVENEMENT** georganiseerd voor bestuurders, raadsleden, samenwerkingspartners, schooldirecties, NME-contactpersonen en het klysterteam.
- ⇒ Verder wordt een **JUBILEUMBOEK** uitgegeven, met daarin een zorgvuldig samengestelde verzameling van de meest kenmerkende foto's en verhalen uit 30 jaar Klyster.
- ⇒ Voor de kosten van het jubileum wordt een eenmalige financiële bijdrage van de gemeenten aangevraagd.

Wandelend Bos

In 2026 gaat de binnenstad van Dokkum vergroenen. Bomen dragen bij aan biodiversiteit en voegen belevingswaarde aan de stad toe. Met het wandelende bos van de gemeente wordt bewustwording gecreëerd. De Klyster denkt mee over passende educatie voor leerlingen uit het basisonderwijs en voert de educatie uit. De kosten voor de educatie zijn niet opgenomen in de werkbegroting 2026 en zullen moeten worden gedragen door de gemeente.

Ontwikkeling project Soorten Challenge

Het prijswinnende project Vogel van de Week van De Klyster is een schot in de roos in onderwijsland. Zowel leerlingen en leerkrachten als ouders worden uitgedaagd om hun soortenkennis in hun eigen leefomgeving uit te breiden. Leerkracht Erik Lei, vanaf 1 januari 2026 vrijwilliger van De Klyster, ontwikkelde voor zijn groep een succesvolle Soorten Challenge. In 2026 gaat De Klyster samen met Erik Lei deze Soorten Challenge professionaliseren en opschalen, zodat alle scholen in de klysterregio hier aan mee kunnen doen.

Ontwikkeling project Bodem

De bodem is een interessant en actueel thema. Alles wat groeit en bloeit is gebaat bij een gezonde bodem. Vanuit de wethouders is dit thema aangedragen om te kiezen als gemeentelijk project. Zaken als: biodiversiteit, grondstoffen, bodemschatten (terpen), klimaatadaptatie, bodemleven, zaaien, oogsten en composteren zijn NME-thema's. De Klyster gaat in 2026 in gesprek met educatief aanbieders en op onderzoek naar een geschikt educatief programma voor het onderwijs met als thema "bodem".

De ondersteuningsuren van IVN worden hiervoor ingezet.

5. PERSONEELSZAKEN – TEAM

De Klyster werkt met een team van vrijwilligers en ZZP-ers. De personeelsadministratie en de bijbehorende financiële administratie voert De Klyster zelf. In 2026 werkt De Klyster met een team van 26 personen: 2 vaste medewerkers (1,3 fte), 9 projectmedewerkers educatie, 15 vrijwilligers (natuurgidsen, moestuincoaches en vrijwilligers technische dienst).

VRIJWILLIGERS EN TEAM

- ➔ Het Klysterteam is een hechte, trouwe en betrokken groep professionals en vrijwilligers die allemaal een band met de natuur en de regio hebben en dit graag over willen dragen aan de jongere generatie.
- ➔ In 2026 worden excursies, gastlessen en projecten geleid door deze gecertificeerde natuur- en wadgidsen en ZZP-ers. Tijdens het uitvoeren van de Klysteractiviteiten wordt klysterkleding gedragen. Ieder heeft een EHBO-set bij zich en eventueel benodigde vergunning (wadpas).
- ➔ De natuurgidsen zijn in het bezit van een VOG en een Vrijwilligerscontract bij De Klyster. Ze ontvangen een vrijwilligersvergoeding conform de regelgeving van de Rijksoverheid (in 2026 € 2.200 max. per jaar).
- ➔ De vrijwilligers zijn via de gemeente verzekerd.
- ➔ Met elk individueel klysterteamlid wordt in 2026 een evaluatie- en voortgangsgesprek gepland.

Scholing en teambuilding

In 2026 worden i.k.v. professionalisering de volgende workshops verzorgd voor het klysterteam:

- workshop bewegen
- workshop veld EHBO
- workshop survallen in de natuur met kinderen

In 2026 wordt 2x een teamuitje georganiseerd. Doel van de uitjes is het delen van NME-ervaringen, inspireren en teambuilding. Rond de kerstvakantie wordt het jaar gezamenlijk afgesloten met de traditionele kerstborrel voor betrokkenen bij De Klyster.

Tijdens de bijeenkomsten geeft de teamleider een presentatie over de nieuwste ontwikkelingen op NME-gebied en wordt informatie m.b.t. bereik en nieuwe educatieve projecten gedeeld.

Bestuur Freonen fan De Klyster

De stifting Freonen fan De Klyster is in 2015 opgericht met als doel het financieel ondersteunen van natuur en milieu educatie in regio noordoost Friesland. Het bestuur bestaat uit vijf bestuursleden. De teamleider van De Klyster is als bestuursadviseur altijd aanwezig bij het bestuursoverleg.

Personen en bedrijven kunnen Freon worden van De Klyster. In 2026 heeft De Klyster 30 freonen.

In 2026 gaat het bestuur actief nieuwe freonen werven. D.m.v. een tientjeslidmaatschap kunnen sympathisanten laten zien dat ze NME belangrijk vinden en wordt maatschappelijk draagvlak gecreëerd.

Comité van Aanbeveling De Klyster

Het Comité van aanbeveling telt vijf leden. Zij verbinden hun naam aan de doelstelling van NME en zijn ambassadeurs voor De Klyster.

Betrokken wethouders en ambtenaren

Vanuit de gemeenten zijn tot en met de verkiezingen in maart 2026 betrokken wethouder Hanneke Jouta van Noardeast-Fryslân en wethouder Wiebe Strikwerda van Dantumadiel. Twee keer per jaar bespreekt de teamleider van De Klyster de NME-koers met de wethouders.

Wethouders en burgemeesters worden in 2026 uitgenodigd om klysteractiviteiten bij te wonen: Boomfeestdag, Duurzame Voorleesdag, opening Stinzenproject, Theater-voorstellingen Pluk en Troep, Jubileumevenement. Voor dat laatste worden ook de raadsleden uitgenodigd.

In 2026 valt het NME-beleid onder de verantwoordelijkheid van Bauke Zwaagstra van Noardeast-Fryslân en vanaf april 2026 Ellie Venema-Osinga en Wim Osinga van Dantumadiel. Met de ambtenaar onder wiens verantwoordelijkheid De Klyster valt is regelmatig voorbereidend overleg.

Op onderwerpen als afval en circulariteit, klimaatadaptatie, biodiversiteit, gezondheid en duurzaamheid wordt de integraliteit binnen de gemeenten gezocht.

6. PR – COMMUNICATIE

Regelmatig zal **DE KLYSTER** in 2026 de pers en media benaderen en verslag doen van de bezigheden van **DE KLYSTER**. Dit genereert positieve nieuwswaarde voor de gemeenten. Bestuurders worden een aantal keer betrokken bij acties van De Klyster.

De teamleider en coördinator zullen in 2026 diverse landelijke en provinciale symposia van IVN, GDO en het NME-netwerk bijwonen om goed op de hoogte te blijven van de nieuwste ontwikkelingen, onderzoeken en regelingen op het gebied van NME en Duurzaamheid.

DE KLYSTER zal regelmatig posten op: facebook, instagram en de eigen nieuwspagina.

Het 30-jarig jubileum van **DE KLYSTER** in 2026 is aanleiding om een jubileumevenement te organiseren. Hiervoor worden pers en media uitgenodigd. Daarnaast wordt een jubileumboek uitgegeven en zal iedere maand aandacht in de pers gegeven worden aan een klysteractiviteit.

WEBSITE EN CMS

- ⇒ Op de website wordt nieuws van De Klyster gedeeld. Bezoekers kunnen op de website alles te weten komen over het brede aanbod van De Klyster.
- ⇒ Online kan gereserveerd en geboekt worden. De website wordt door de teamleider en NME-coördinator actueel gehouden.
- ⇒ Het CMS waarin alle bedrijfsprocessen worden geregeld zal in 2026 verder gefinetuned worden.
- ⇒ De website is tweetalig. Dit betekent dat in 2026 alle berichten vertaald moeten worden. Hiervoor wordt een ZZP-er ingeschakeld. De structurele kosten om tweetalig centrum te kunnen blijven in de toekomst zijn in kaart gebracht en worden als collegeadvies in 2026 aangevraagd.

NIEUWSBRIEF

- ⇒ Het streven is om in 2026 iedere maand een nieuwsbrief uit te brengen, met uitzondering van de zomermaanden. De nieuwsbrief promoot de deelname aan NME-activiteiten van De Klyster en geeft informatie over landelijk actueel NME-nieuws. IVN-activiteiten die ook toegankelijk zijn voor het netwerk van De Klyster worden in de nieuwsbrief opgenomen.
- ⇒ De nieuwsbrief wordt verzonden naar alle scholen, NME-contactpersonen, raadsleden, Colleges van B&W, klysterteam, relaties van De Klyster in en buiten de provincie.

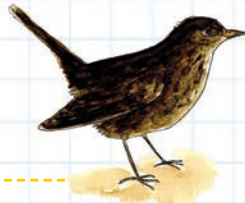

Bestuurlijke betrokkenheid, lezingen en presentaties

Eens in de vier jaar wordt een presentatie gegeven aan de raadsleden. In 2023 is dat voor het laatste gebeurd. De raadsleden en het college van B&W worden in 2026 doormiddel van de nieuwsbrief, jaarverslag, jaarplanning en het semesteraanbod op de hoogte gehouden. Daarnaast worden zij in dit jubileumjaar uitgenodigd voor het 30-jarig jubileumevenement.

Samenwerkingspartijen kunnen een verzoek indienen voor een lezing/presentatie in 2026.

SCHOLENNETWERK

➡ De Klyster heeft een sterk scholennetwerk. Alle 45 scholen zijn vrijwillig lid. Iedere school heeft een NME-contractpersoon in het docententeam. Via de NME-contactpersoon verloopt het contact met het hele schoolteam en directie.

➡ Het scholennetwerk is het "goud" van de Klyster, via dit kanaal worden leerlingen bereikt. Het netwerk vergt actief onderhoud.

SAMENWERKING

De Klyster is actief lid van het landelijke GDO-netwerk (gemeenten voor duurzame ontwikkelingen) van directeurs van NME-Centra en educatieprofessionals.

De Klyster werkt samen met IVN, terreinbeheerders (Landschapsbeheer Friesland), natuurorganisaties (Staatsbosbeheer en It Fryske Gea) en groene regionale verenigingen en collega NME-centra.

In 2026 wordt de provinciale IVN-ondersteuning ingezet voor het ontwikkelen van een project over de bodem.

Ieder jaar heeft de teamleider een gesprek met de directeur van het IVN.

Overleg

- ➡ Twee keer per jaar vindt in 2026 een overleg plaats tussen de wethouders die De Klyster in hun portefeuille hebben en de teamleider van De Klyster.
- ➡ Eens in de 6 weken vindt afstemmingsoverleg plaats met de eenheidscoördinator Ruimtelijk Beleid en Plannen.
- ➡ Twee keer per jaar vindt het provinciale NME-overleg plaats tussen alle NME-centra en IVN.
- ➡ Twee keer per jaar is er een symposium + overleg met alle leidinggevende van NME-centra in het land, georganiseerd door het GDO.
- ➡ Drie keer per jaar komt het bestuur van stifting Freonen fan De Klyster bij elkaar. De teamleider van De Klyster is bestuursadviseur en bereidt de vergadering voor met de secretaris.
- ➡ Met elk individueel klysterteamlid wordt in 2026 een evaluatie- en voortgangsgesprek gepland.

7. FINANCIËN

- ⇒ De Klyster krijgt ieder jaar budget van de gemeenten Dantumadiel en Noardeast-Fryslân en zorgt zelf voor externe inkomsten. Dit werkbudget* wordt ingezet voor de gehele exploitatie van De Klyster inclusief het uitvoeren van dit jaarplan.
- ⇒ In het jaar 2026 is de begroting € 115.895 euro (opgebouwd uit: 67% gemeentelijke financiering € 77.395 en 33% externe financiering € 38.500).
- ⇒ *salariskosten van de vaste medewerkers vallen niet binnen werkbudget.
- ⇒ De scholen betalen een eigen bijdrage van 1,50 euro per kind bij deelname aan een activiteit en een jaarlijks lidmaatschapsbedrag van € 50,- per school en 0,85 per leerling. Scholen kunnen alleen gebruik maken van de ondersteuning van De Klyster, wanneer ze lid zijn.
- ⇒ Vrijwilligers ontvangen de wettelijke vrijwilligersvergoeding. Deze is in 2026 € 220 per maand en max. € 2.200 per jaar en € 5,75 per uur.
- ⇒ Het werkbudget wordt in het boekhoudsysteem bijgehouden.
- ⇒ **Voor 2026 is de begroting:**

Inkomsten

1. Gemeenten Dan en NE
2. Inverdiengeld/Extern

Begroot

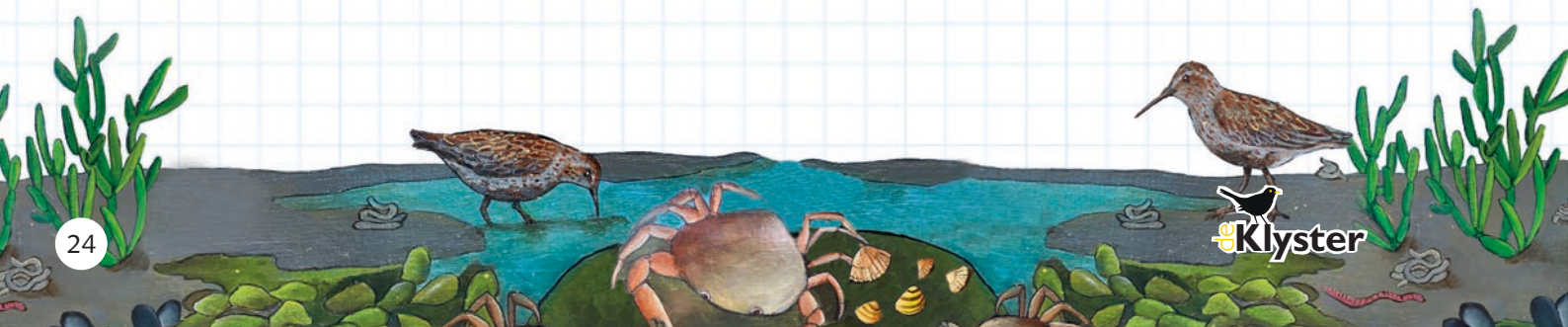
€ 77.395
€ 38.500 +
€ 115.895

Uitgaven

3. Administratie /Exploitatie/Overig	€ 18.192
4. Vrijwilligers kantoor	€ 8.500
5. Uitleencentrum	€ 6.000
6. Aanbod activiteiten/Projecten (gidsen en ZZP-ers, materiaal)	€ 72.650
7. PR/Communicatie/Website	€ 10.553 +
	€ 115.895

VERDELING OVER DE GEMEENTEN NAAR RATO

- ⇒ De gemeenten Noardeast-Fryslân en Dantumadiel bekostigen het werkbudget naar rato resp 73,4% en 26,6% na afloop van de werkelijk gemaakte kosten in 2026.

8. LONGLIST

Hieronder staan wensen en ambities waarvoor binnen de huidige bezetting en begroting in 2026 geen ruimte en capaciteit is. In 2026 zullen deze ambities in een PFO met de wethouders worden besproken.

IN SPELEN ACTUALITEIT EN VRAAG

- ➡ De afgelopen jaren doen externe partijen steeds vaker een beroep op De Klyster. De Klyster heeft een goede naam opgebouwd en aanvragers willen graag gebruik maken van het netwerk, de expertise en advies.
- ➡ Ieder jaar komen er meer verzoeken binnen. Bijvoorbeeld om samen te werken, projecten te ontwikkelen, een lezing te verzorgen, of om eigen producten via De Klyster te promoten bij scholen.
- ➡ Vanwege het ontbreken van capaciteit en financiële middelen, kunnen deze ad-hoc-verzoeken niet worden gehonoreerd. En dat is jammer, want het vaak gaat om groene regionale burgerinitiatieven waar veel energie en enthousiasme onder zit.
- ➡ De wens is om als gemeentelijk NME-centrum jaarlijks een aantal van deze ad hoc aanvragen te kunnen honoreren en hiervoor jaarlijks een bedrag ter beschikking te hebben en te reserveren op de begroting.

➡ Kosten: € 5.000 - Structureel

VERSTERKEN NETWERK

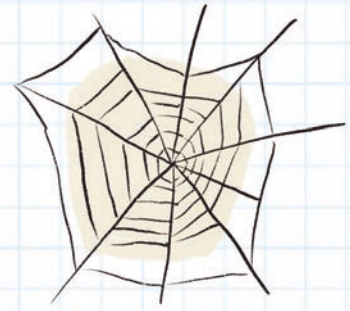

De Klyster krijgt regelmatig de vraag om een netwerkbijeenkomst te organiseren voor de NME-contactpersonen van de scholen. Verder wordt De Klyster gevraagd om op school het NME-programma nader toe te lichten aan het docententeam en op die manier de leerkrachten te inspireren en van informatie te voorzien. Voordeel hiervan is dat De Klyster zo tevens op de hoogte blijft van wensen en nieuwe ontwikkelingen binnen het primair onderwijs.

Kosten: extra fte - Structureel

BEHOEFTEONDERZOEK

⇒ De Klyster wil graag inzicht hebben in de ontwikkelingen en behoeften van scholen. Daarom zou het goed zijn om een behoeftenonderzoek te houden onder het scholennetwerk.

⇒ Het is de wens van De Klyster om dit in 2026 intern binnen de gemeenten te bespreken en naar ondersteuning en middelen hiervoor te zoeken.

⇒ Kosten: gedragen door de gemeenten

CONTINUERING TWEETALIG NME-CENTRUM

⇒ De Klyster is m.b.v. subsidie van de Provincie Fryslân een tweetalig NME-Centrum geworden. Hierdoor kunnen scholen Fries en Natuur combineren. Tweetaligheid kost tijd en geld. Hiervoor is op jaarbasis € 5.300 nodig. Hiervoor wordt een collegeadvies ingediend bij Dantumadiel en Noardeast-Fryslân, zodat het structurele werkbudget van De Klyster hiermee opgehoogd kan worden en vastgelegd in de Samenwerkingsovereenkomst NME De Klyster.

Kosten: € 5.300 - structureel

BIJLAGEN

Bijlage 1
Bijlage 2

Infographic
Klysterteam

BIJLAGE 1 INFOGRAPHIC

de Klyster BELEIDSPLAN 2020-2024

MISSIE

NME voor alle **BASISSCHOOLKINDEREN** in Noardeast-Fryslân en Dantumadiel

VISIE

De Klyster is dé educatie-expert die zich enthousiast en altijd in samenwerking met anderen inzet om jongeren te betrekken bij de **NATUUR**, het **LANDSCHAP** en **DUURZAAMHEID** in de eigen leefomgeving. En doen we door.

1. Scholen en leerkrachten te stimuleren om met leerlingen **naar buiten** te gaan en meesters en juffen te ondersteunen in hun lessen natuur- en duurzaamheidseducatie (**NME**).

2. Grote gemeentelijke thema's als biodiversiteit, energie, klimaat, gezond gedrag, zwerfafval, circulaire economie te vertalen in speelse schoolprojecten. Met als stip op de horizon de **Werelddoelen** (SDG's).

3. Projecten altijd dichtbij en **lokaal** aan te bieden in natuurgebieden in de buurt zoals Het Wad, NP Lauwersland, NL Noardlike Fryske Wâlden en in **samenwerking** met gemeenten en andere groene partijen.

4. Het onderhouden van een stevig scholennetwerk, het deelnemen aan professionele **landelijke netwerken**, **deskundigheidsbevordering** van het klysterteam, en nauwe samenwerking met IVN, SBB, It Fryske Gea, Landschapsbeheer Friesland en andere groene verenigingen.

PROGRAMMA'S

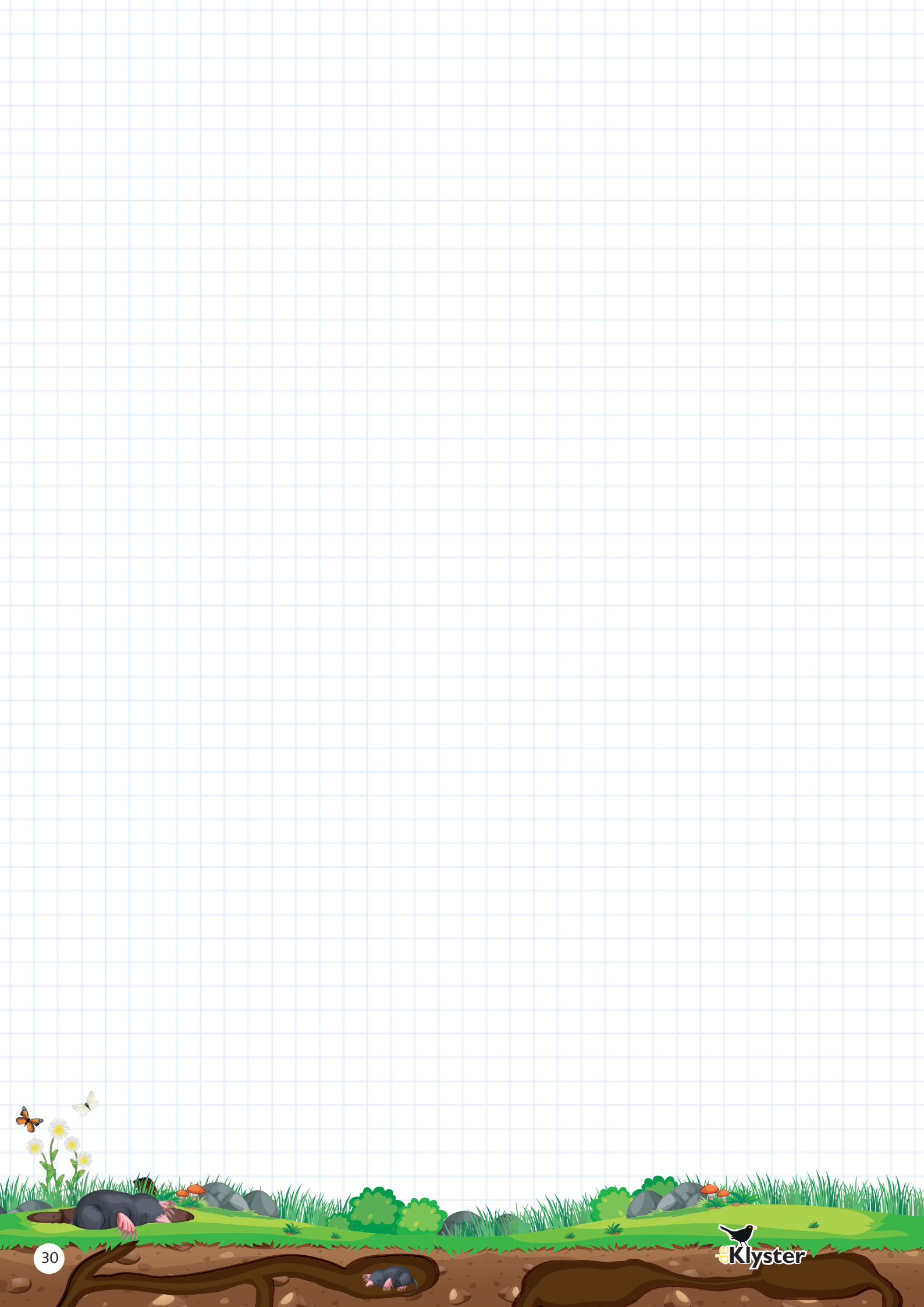
1. Tweejaarlijks **Activiteitenaanbod** Basisonderwijs met excursies, duurzaamheidsprojecten, pakketten natuur in de klas en gastlessen
2. **Uitleencentrum** NME Basisonderwijs met educatief materiaal, leskisten, veldwerkmateriaal
3. Ontwikkeling **Duurzaamheidsprojecten** en **Promotie NME**

IMPACT

1. 100% van alle scholen maakt gebruik van De Klyster.
2. Het Uitleencentrum is volledig gemoderniseerd en het lesmateriaal is gekoppeld aan de Werelddoelen.
3. Alle leerlingen hebben aan het eind van hun basisschoolperiode meerdere keren meegedaan aan een groot duurzaamheidsproject.
4. Alle scholen hebben binnen de 30% vrije ruimte een plek ingericht voor NME en leren met hoofd-hart-handen.
5. Alle kinderen naar buiten! De leerlingen gaan jaarlijks op pad en ervaren hoe mooi de natuur en het landschap in regio Noordoost Friesland is.
6. Budget voor actuele/incidentele duurzaamheidsprojecten.

KERNWAARDEN

NATUURBELEVING . DUURZAAMHEID . SAMEN

BIJLAGE 2 KLYSTERTEAM

Marjolein Staal
Teamleider

Eline van den Nieuwenhof
NME-coördinator

Betty Kooistra
vrijwilliger, natuurgids,
watergids en gastdocent

Hilda Buursma
vrijwilliger en gastdocent

Annemarie van der Molen
projectmedewerker,
natuurgids, wadgids en
gastdocent

Arie Hagedoorn
vrijwilliger

Bertus Volbeda
vrijwilliger, natuurgids en
moestuinfoach

Bianca van Tienen
vrijwilliger, natuurgids,
moestuinfoach
en gastdocent

Jan Rietberg
vrijwilliger en natuurgids

Jan Tiede Bouma
projectmedewerker
educatie en gastdocent

Joannke Romkema
projectmedewerker
educatie, natuurgids,
gastdocent en
moestuinfoadviseur

Jurjen Bijlsma
vrijwilliger, natuurgids,
moestuinfoach
en gastdocent

Mirja Brandorff
projectmedewerker
educatie, natuurgids en
gastdocent

Olga Baggelaar
vrijwilliger, natuurgids
en wadgids

Peer Zaal
projectmedewerker
educatie, natuurgids,
wadgids en gastdocent

Pieter Reitsma
hulpnatuurgids,
vrijwilliger ophaalservice
en technische dienst

Tineke Feenstra
vrijwilliger en
hulpnatuurgids

Sterre Streefkerk
projectmedewerker
educatie, natuurgids en
gastdocent

Wytze Postma
vrijwilliger

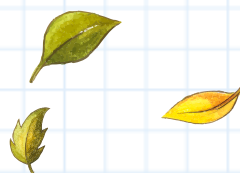
Xantha Doevendans
projectmedewerker
educatie, natuurgids, wad-
gids en moestuincoach

Yvonne de Beer
projectmedewerker
educatie, natuurgids
en gastdocent

Trudy van Assen
projectmedewerker
educatie en
oersetter Frysk

Op de foto's ontbreken: Sjanne Pol, vrijwilliger
technische dienst, Erik Lei, vrijwilliger natuurgids,
Geert Dijkstra, vrijwilliger, technische dienst,
Tonia Henstra-Ernst, vrijwilliger technische dienst

